

Återfall i brott efter frigivning från öppna respektive slutna anstalter

Av pol. dr. PAAVO UUSITALO, Helsingfors Universitet

Då det gäller att värdera effekterna av straff är återfall i brott huvudkriteriet vid sidan av straffets avskräckande verkan. Denna artikel utgör ett försök att undersöka de verkningar vissa relativt radikala förändringar av förhållandena i straffanstalterna och av deras program haft på återfallsbrottslighet efter frigivningen. Det empiriska materialet baserar sig på en jämförelse mellan brottsåterfall efter frigivning från två olika typer av straffanstalter i bruk i Finland: *vanliga fängelser*, vilka representerar slutna anstalter och *öppna anstalter*, kallade arbetskolonier.

De finska fångelsernas huvudsyfte är att bevaka internerna. Stor vikt fästs vid säkerhetssynpunkter, strikt och auktoritär disciplin, och ständig kontroll av internerna. Dessa anstalter har som uppgift att hindra flyktförsök och upprätthålla inre ordning medelst murar, pansardörrar, gallerförsedda fönster och ständig närvaro av beväpnade vakter. Freskrifterna som internerna förväntas följa är många och detaljerade. Restriktionerna i fråga om besök är stränga, och all post, alla böcker och tidskrifter censureras. Avsikten med de stränga reglerna och restriktionerna är att erhålla en total kontroll över internerna. Detta syfte är också uttryckligen utsagt i lagstadgandena för finska fångelser. Personalens auktoritet betonas starkt och upprätthållandet av nödigt avstånd mellan interner och personal är av stor betydelse. Internerna är tvungna att arbeta åtta timmar varje vardag. Arbetet är oavlönat.

Rehabiliteringsprogrammen inom finska fångelser grundar sig på det s.k. progressiva systemet. Fångarna indelas i olika klasser med något varierande rättigheter och förpliktelser. Internerna börjar avtjäna sina straff i den lägsta klassen med färre rättigheter och strängare restriktioner, och om de anses ha uppfört sig väl, flyttas de under sin fångelsevistelse till högre klasser med flere rättigheter och färre restriktioner. Förutom det progressiva systemet upptar rehabiliteringsprogrammet undervisning, huvudsakligen på folkskolenivå, i viss mån yrkesutbildning, möjlighet till poliklinikvård och till sjukhusvård vid behov, samt möjlighet att konsultera en präst eller psykolog. Antalet psykiatriker och psykologer är dock mycket litet och inga psykoteraeutiska resocialiseringsprogram i större skala är möjliga. I allmänhet är maktbalansen i finska fångelser klart på vaksidan.

Antalet vakter är stort: omkring en vakt på tre eller fyra interner. Vårdpersonalens storleck och betydelse är mestadels minimal.

Arbetskolornierna, som representerar de öppna anstalterna i denna undersökning, skiljer sig från fängelserna främst på följande sätt:

- Traditionella yttre fängelsekaraktistika har övergivits: låsta byggnader, fängelsemurar, galler och pansardörrar har avskaffats.
- Det finns inga vakter.
- De detaljerade fängelsestadgandena, med vilka en totalitär kontroll av internerna eftersträvas, har avskaffats.
- Både försök till vård och tillämpning av det progressiva systemet har avskaffats.
- Kontakter med yttervärlden har underlättats genom att man övergivit restriktionerna i fråga om brevväxling, genom att brevcensuren avskaffats, och genom ökade möjligheter att motta besök.
- Fångdräkten har avskaffats. Internerna använder civila kläder.
- Personalen är förbjuden att kalla internerna „fångar“. Internerna på arbetskolonier kallas i stället „anställda“.
- Internerna betalas den minimilön som godkänts av respektive fackförening för motsvarande arbete på den fria arbetsmarknaden.

I motsats till vad fallet är i fängelserna, ställs i arbetskolornierna mycket få restriktioner på internernas uppförande. En anställd i en arbetskolorni är inte tillåten.

1. Att lämna arbetskolornin eller sin arbetsplats utan tillstånd eller att dröja på vägen till och från arbetet.

2. Att hämta alkohol eller narkotika till arbetskolornin, eller att inneha eller bruka sådant antingen inom eller utanför kolornin.

3. Att hämta skjutvapen eller sprängämnen til kolornin eller att inneha dem i kolornin.

4. Att inneha spelkort, att spela om pengar, att ägna sig åt affärsverksamhet eller andra sysselsättningar, genom vilka andra anställdas ekonomiska svårighetet, lättsinne eller brist på om dömesförmåga utnyttjas.

5. Att förorsaka gräl mellan medanställda eller att störa dem då de vilar.

6. Att utan tillstånd ta emot utomstående i kolornin eller att ha att göra med sådana.

Några andra restriktioner ställs inte på internernas uppföran-

de i arbetskolonierna: internen har rätt att göra allt som inte är förbjudet i ovannämnda regler eller i landets lagar.

Följande personer kan avtjäna sitt straff i arbetskoloni: förstagångsförbrytare, som avtjänar straff på två år eller mindre, återfallsförbrytare, som avtjänar straff på två år eller mindre och som inte under de fem år som närmast föregått den senast givna domen undergått tukthusstraff eller direkt ådömt fängelsestraff, och alla de personer som dömts till förvandlingsstraff för obetalda böter. Dessutom måste alla de personer som sänds till en arbetskoloni vara fysiskt kapabla till arbete och måste ange, att de vill bli sända till arbetskoloni. Begränsningar baserade på brottstyp har inte tillämpats. Största delen av de personer som sänds till arbetskolonier har dömts för egendomsbrott, en annan stor grupp utgörs av rattfyllerister. Resten utgörs huvudsakligen av personer som dömts för brott mot alkohollagarna eller för våldsbrott. Personer dömda för brott mot liv är inte representerade i arbetskolonierna, då längden för deras straff vanligen överskrider minimigränsen på två år. Då arbetskolonierna grundades var kraven något strängare: den övre gränsen för straffets längd låg vid ett år, och de återfallsförbrytare som sändes till anstalter på grund av obetalda böter måste ha samma kvalifikationer som övriga återfallsförbrytare.

Inom ledande kretsar i den finska fängelseadministrationen förmodade man, att återfallsbrottslighet efter straff avtjänat i arbetskoloni proportionellt sett skulle vara mindre vanlig än efter fängelsestraff. 1962, då föreliggande projekt påbörjades, var denna förväntning också allmänt förhärskande bland samhällsvetare i Finland. En jämförelse mellan de sociala systemen i fängelserna respektive arbetskolonierna gav som slutledning, att kontrollen över internerna är mindre auktoritär i arbetskolonierna än i fängelserna. Man drog vidare den slutsatsen, att graden och styrken av anstaltstillvänjningen eller prisoniseringen (alltså anpassningen till normerna för internernas subkultur) borde vara mindre i arbetskolonierna än i fängelserna. Också arten av internernas subkultur antogs gynna brott i mindre grad i arbetskolonier än i fängelser. Resultaten av en jämförande undersökning utförd i stor skala beträffande skandinaviska straffanstalter förefaller ge belägg för dessa slutledningar. Normerna för internernas subkultur i Sjöskog arbetskoloni, den största arbetskolonin i Finland, var i anmärkningsvärd grad mindre fientliga mot personalen än internernas normer i andra typer av straffanstalter. Denna slutsats är emellertid av begränsad validitet, då olikheter i internernas bakgrund inte kontrollerades.¹

¹ Hugh F. Cline, *The Determinants of Normative Patterns in Correctional Institutions*. Nils Christie (ed.) *Scandinavian Studies in Criminology*. Vol. II. Oslo 1968, p. 177.

I det fall arten av internernas subkultur i den anstalt där straffet avtjänades stod i korrelation till återfallsbrottsligheten, *antogs återfall i brott vara proportionellt sett vanligare efter frigivning från fängelse än efter frigivning från öppen anstalt*. Det föreföll som om stöd för denna hypotes skulle stå att få inte bara av de teorier som betonar att inläring är orsaken till brottslighet och som var förhärskande inom samhällsvetenskaperna, utan också av en del empiriska undersökningar, som tidigare gjorts på området. Herman Mannheim och Leslie Wilkins fann återfallsbrottslighet något mindre frekvent efter straff avtjänat i öppen anstalt än efter vistelse i slutan anstalt.² Internerna i arbetskolonier kan sända hem en del av sin förtjänst. Dessa pengar utgör en ansevärd del av de flesta familjers inkomster under familjefaderns strafftid. Man har också ansett, att detta faktum hjälper internen att efter frigivningen återvända till ett normalt familjeliv och att det möjligtvis även kan bidra till att avhålla honom från brott. I fängelserna har internerna inga möjligheter att understöda sina familjer med pengar förtjänade under fängelsevistelsen. Också vissa andra drag hos arbetskolonierna antogs underlätta återanpassning efter frigivningen; sådana karaktäristika var frånvaron av brevcensur och av begränsningar beträffande brevens antal och den nyligen införda möjligheten att ringa telefonsamtal utan någon som helst begränsning eller kontroll från personalens sida, färre begränsningar av besök, och frånvaron av restriktioner beträffande böcker och publikationer utifrån. Lönen, de civila kläderna, och frånvaron av förödmande fängelsedisciplin i form av ständigt närvarande beväpnade vakter och andra tecken på fysiskt makt antogs också minska internernas alienation och bitterhet, samt öka deras självkänsla.

Ett fängelsestraff utgör en strängare sanktion än ett straff avtjänat i arbetskoloni. Denna åsikt delas också de dömda. Ytterst få föredrar fängelse, om de får välja fritt. Detta skulle leda till följande hypotes:

Ett fängelsestraff avskräcker brottslingen mera effektivt från att begå ett nytt brott än vad som är fallet med ett straff avtjänat i arbetskoloni. Därför borde återfallsfrekvensen vara lägre efter frigivning från fängelse än om straffet avtjänats i arbetskoloni.

Vid undersökningens början var det omöjligt att uppställa någon enkelriktad hypotes beträffande återfallsbrottslighet efter straff avtjänat antingen i fängelse eller i arbetskoloni. De två tillbudsstående referensramarna var i högsta grad motsägande.

² Herman Mannheim & Leslie Wilkins, *Prediction Methods in Relation to Borstal Training*. London 1955, pp. 112—113.

Den ena av dem betonar frihetsstraffets officiella målställning: att förhindra brottslighet genom fängelsets avskräckande verkan och dess återanpassningsprogram, medan det andra understryker frihetsstraffets inofficiella dysfunktioner, t. ex. prisonisering och svårigheter som fängelsestraffet skapar genom att ge upphov till nya konflikter mellan individen och det system som upprätthåller lagen.

Vid undersökningar av straffsystemets verkningar är det i allmänhet svårt att skapa jämförelsegrupper. Fångar med olika risker för brottsåterfall placeras i olika fängelse typer genom tillämpning av formella juridiska normer. Hittills har det inte varit möjligt att föranstalta några flexibla undersökningsexperiment, hur nyttigt och önskvärt detta än vore. Då denna undersökning planerades, gjordes allvarliga försök att övertala fängelsemyndigheterna att samarbeta genom att skapa jämförbara fängelse- och arbetskolonigrupper utvalda på måfå. Denna metod att angripa problemet måste emellertid överges. Värdet av jämlikhet inför lagen sattes högre än behovet av gynnsamma förhållanden för empirisk undersökning och högre än behovet av kunskap för rationell utveckling av de existerande anstalterna. Härefter övervägde man möjligheterna att genomföra ett *ex post facto* experiment genom att utse en jämförelsegrupp bestående av personer, som före arbetskoloniernas inrättande 1946 avtjänade sitt straff i fängelse och en jämförelsegrupp, som efter denna tidpunkt avtjänade sitt straff i arbetskoloni. På grund av det andra världskriget var emellertid fängelsepopulationen vid denna tid osedvanligt heterogen. I början nödvändiggjorde dessutom förnyelsen av anstaltstyp många arrangemang, som gjorde förhållandena i arbetskolonierna ovanliga jämfört med hur dessa anstalter normalt sköts. Följaktligen ansågs detta *ex post facto* experiment otillfredsställande. År 1954 ändrades förutsättningarna för möjlighet att avtjäna sitt straff i arbetskoloni: den tidigare ett-årsgränsen höjdes till två år. På grund av det allmänt låga antalet fångar med längre än ett-års straff och det synnerligen låga antalet fångar, som på annat sätt var kvalificerade för arbetskoloni, måste detta alternativ att bilda jämförelsegrupper förkastas. Vissa andra ändringar av reglerna för inträde i arbetskoloni, vilka också gjordes år 1954, minskade likaledes möjligheterna att bilda tillfredsställande experiment- och kontrollgrupper. Följande uppställning föreföll bäst fylla fordringarna för ett tillfredsställande *ex post facto* experiment.

På grund av påtryckning från fackföreningshåll, uppställdes år 1949 stränga restriktioner av arbetet i arbetskolonierna. Till följd härav minskade arbetskoloniplatserna med 70 till 80 procent, och straff avtjänades i vanliga fängelser i stället för i arbetskolonier. Våren 1950 utökades ånyo antalet arbetsplatser i pro-

portion till efterfrågan. För detta experiment bildades samplet personer som avtjänade sitt straff i fängelse av en grupp fångar från år 1949 med förutsättning att avtjäna sitt straff i arbetskoloni. Ett sampl av personer som avtjänade sitt straff i arbetskolonier bildades av fångar från året före och året efter det att restriktionerna för avtjänande av straff i arbetskoloni skärptes. Genom att utvälja dessa två arbetskolonigrupper hoppades att kunna kontrollera eventuella lineära tidsbundna förändringar av populationen och de yttre förhållandena för återfallsbrottsligheten. De slutliga samplerna bestod av 298 manliga fångar hörande till fängelsegruppen och 308 fångar hörande till arbetskolonigruppen.

Dessa två gruppers jämförbarhet kontrollerades på följande sätt. För varje fånge erhöles uppgifter om sexton bakgrundsvariabler med relevans för förklaring av återfallsbrottslighet. Dessa variabler inbegrep social bakgrund, ålder, social status, civilstånd

Tabell I. Strafftid avtjänad i fängelse för samplet bestående av personer, som hade förutsättningar att avtjäna sitt straff i arbetskoloni från åren 1949, 1948 och 1950—51.

Tid i fängelset	Sampl från året		
	1949 (298) %	1948 (152) %	1950—1951 (156) %
Har inte alls vistats i fängelse	0	46	48
Två veckor eller mindre	2	9	22
0.5—1.4 månader	13	32	16
1.5—2.4 „	18	5	3
2.5—3.4 „	28	1	2
3.5—4.4 „	19	2	1
4.5—5.4 „	11	1	3
5.5—6.4 „	7	3	3
6.5—7.4 „	2	1	1
7.5—12.0 „	0	0	1
Totalt	100	100	100
Hela straffets medellängd	4.9 mån.	4.7 mån.	4.9 mån.
Hela straffets standard- avvikelse	1.6 mån.	1.7 mån.	1.7 mån.
Fängelsetidens medellängd	3.2 mån.	0.8 mån.	0.8 mån.
Fängelsetidens standard- avvikelse	1.6 mån.	1.4 mån.	1.7 mån.

(gift, ogift, frånskild, änkling), antalet försörjda, utbildning, typ av hemmiljö (stad/landsort) och territoriell mobilitet. Andra variabler beskrev tidigare brott, brottstypen som förorsakat ifrågasvarande straff (manchettbrott, stöld, alkoholmissbruk, våldsbrott, rattfylleri, annat), domens längd, antalet tidigare straff, antalet tidigare frihetsstraff, tidslängden för det brottsliga beteende som förorsakat straffet, fortsatt brott eller vanebrytelse, huruvida brottet begåtts under inflytande av alkohol, och försök till ändring av straffet genom besvär till högre rättsinstans.

Dessa variabler fördelade sig på praktiskt taget samma sätt inom fängelse- och arbetskolonigrupperna: differenserna var inte statistiskt signifikanta inom någon av dessa variabler. Ett Chi-kvadrat-test visade att fördelningarna för en variabel skilde sig från varandra på risknivån $p < .10$ och en på risknivån $p < .20$, ett fullkomligt normalt resultat vid jämförelse av sexton variabler. Efter dessa jämförelser mellan fängelse- och arbetskolonigrupperna beräknades bakgrundsvariablernas inbördes produktmomentkoefficienter inom varje grupp. De lineära korrelationsmatriserna visade inga differenser mellan fängelse- och arbetskolonigrupperna. Dessa korrelationsmatriser faktoranalyserades också. Faktoranalysen gav relativt likartade faktorstrukturer i både fängelse- och arbetskolonigrupperna. Alla dessa kontrollmetoder bekräftade det faktum att man med *ex post facto* experiment verkligen hade lyckats bilda jämförbara fängelse- och arbetskolonigrupper.

Interna i fängelsegruppen avtjänade sina straff i huvudsakligen två fängelser, Konnunsuo centralfängelse och Karvia fängelse. Internerna i dessa fängelser utförde olika industri- och hantverksarbeten inom anstalten eller fördes dagligen utanför murarna för att arbeta på fängelsets åkrar. I det förra fängelset var det dagliga genomsnittsantalet fångar något under sjuhundra och i det senare omkring trehundra. Både Karvia och Konnunsuo fängelser var slutna anstalter med murar och låsta celler för inkvartering av internerna. Antalet beväpnade vakter som kontrollerade fångarna och hindrade flyktförsök, och hela personalens storlek var de genomsnittliga för slutna straffanstalter i Finland, vilket innebär att proportionen mellan vakter och interner var omkring en vakt på fyra eller fem interner, och att proportionen mellan hela personalen och internerna var omkring en på tre eller fyra. Den normala administrativa rutinen och behandlingen av interner tillämpades under den period då fångar med förutsättningar för vistelse i arbetskoloni placerades i dessa fängelser. Det fanns inga skäl att tro att kontrollen över dessa interner var mindre sträng än vanligt i ifrågasvarande fängelser eller i finska fängelser i allmänhet. Det kan t. ex. påvisas, att disciplinära straff användes nästan lika ofta som då dessa fän-

Tabell II. Tiden från frigivningen till det första registrerade brottet under övervakningsperioden på tio år.

	Fängelse 1949		Arbets- koloni I 1948		Arbets- koloni II 1950—1951		Arbets- koloni I och II	
	kumu- (298) % lativ %	lativ %	kumu- (152) % lativ %	lativ %	kumu- (156) % lativ %	lativ %	kumu- (306) % lativ %	lativ %
Under 1 år	6	6	9	9	9	9	9	9
1—1.9 år	4	10	8	17	1	10	5	14
2—2.9 år	5	16	3	20	3	14	3	17
3—3.9 år	3	19	3	22	4	17	3	20
4—4.9 år	2	21	2	24	4	21	3	23
5—6.9 år	4	25	6	30	3	24	4	27
7—9.9 år	3	28	3	34	5	29	4	31
Inget nytt brott under övervaknings- perioden	73		66		71		69	
Totalt	100		100		100		100	

gelsor främst hyste mångfaldiga återfallsförbrytare, vilka ansågs vara svåra att handskas med och ur stånd att avtjäna sina straff i öppen anstalt.

Internerna som hörde till arbetskolonigruppen kunde avtjäna sina straff i någon av de fyrtio finländska arbetskolonier som var i verksamhet vid undersökningsperioden. Dessa kolonier var belägna i alla delar av landet från Helsingfors med omnejd till Östra Finland och Lappland. Arbetet i dessa kolonier varierade från byggnadsarbete på vägar och flygfält till gruv- och skogsarbete. Koloniernas omfattning varierade från c. fyrahundra interner till några dussin. En del av kolonierna låg i omedelbar närhet av stora städer, t. ex. Helsingfors och Åbo flygfältsbyggen. Andra kolonier, som erbjöd skogsarbete var belägna i avlägsna skogsmarker, t. o. m. hundratals kilometer från närmaste stad. Återfallsbrottligheten, den beroende variabeln, mättes på följande sätt:

- (1) dikotomin framgång/misslyckande (brottsanmälan/ingen ny brottsanmälan) under tio-årsperioden efter frigivningen,
- (2) tidslängd från frigivningen till det första registrerade nya brottet,
- (3) av vilken brottstyp är det första registrerade nya brottet,

(4) det totala antalet nya registrerade brott under övervakningsperioden på tio år efter frigivningen, samt

(5) straffets stränghetsgrad för det första registrerade nya brottet (denna variabel ansågs mäta det första nya brottets grovhetsgrad, såsom den uppskattats av lagen och domstolen).

Resultatet av jämförelsen var följande: *Inga statistiskt signifikanta differenser i de olika måtten för återfallsbrottlighet kunde konstateras mellan arbetskoloni- och fängelsegrupperna. Öppna och slutna anstalter hade lett till samma resultat.*

Bakgrundsvariablernas fördelning var lika i både grupperna och gav belägg för antagandet att de båda gruppernas bakgrund skulle vara homogena i fråga om risken för återfallsbrottlighet förrän olikartade straff tillämpades. Samplen varierade emellertid i förhållande till bakgrundsvariablerna. Vad beträffar återfall i brott efter frigivningen kunde dessa variationer i bakgrundsvariablerna i vilket fall som helst endast dölja mycket små presumtiva olikheter mellan arbetskoloni- och fängelsegrupperna. Om dessa olikheter existerade, kunde man sluta sig till att de vore minimala. Störningen som orsakades av bakgrundsvariablernas variation kontrollerades med tillhjälp av den metod Mannheim och Wilkins utarbetat för sin undersökning av öppna och slutna ungdomsanstalter. Senare har t. ex. Bengt Börjeson tillämpat samma teknik i sin undersökning om verkningar av olika straffalternativ i svenska ungdomsbrottlingsmaterialet³).

Grundprinciperna för denna teknik är följande. Först indelas materialet i riskkategorier med tillhjälp av variabler som förklarar återfallsbrottlighet och är oberoende av den experimentella variabeln, som i detta fall är typen av straffanstalt. Den experimentella variabelns oberoende säkerställs genom att bakgrundsvariablerna mäts innan den experimentella variabelns verk — information rörande bakgrundsvariablerna mäts förrän typen av straffanstalt fastställts och den dömde börjat avtjäna sitt straff. Medan riskkategorierna bildas, behandlas hela materialet som en enda grupp. Efter det att riskkategorierna bildats, indelas materialet enligt strafftyp och återfallsbrottligheten jämförs på olika sätt inom varje riskkategori⁴).

Ett annat skäl för att använda denna teknik i föreliggande undersökning var att Mannheim-Wilkins' metod därigenom tillämpades på nytt material och att möjligheterna till jämförelse av de två undersökningarna följaktligen ökade. Den grundläggande svagheten i Mannheims och Wilkins' material, i jämförelse med föreliggande undersökning, utgjordes av de stora differenserna i risken för återfallsbrottlighet inom de ursprungliga experiment-

³) Bengt Börjeson, *Om påföljders verkningar*. Uppsala 1966.

⁴) Herman Mannheim, Leslie Wilkins, op. cit., s. 112 och 142—160.

och kontrollgrupperna. En tredje orsak att använda sig av riskkategorier i denna undersökning var, att också denna möjlighet att säkerställa jämförbarheten mellan fängelse- och arbetskolonigrupperna borde utnyttjas. Mannheim-Wilkins' *a posteriori* metod ersattes emelertid med en *a priori* metod: riskkategorier fastställdes inom arbetskoloniprojektet med tillhjälp av annan information än den som ingick i det undersökningsmaterial man samlat för jämförelse av respektive preventiva differenser mellan fängelser och arbetskolonier. Användandet av *a priori* metoden för bestämning av varje bakgrundvariabels skärningspunkter och vikt möjliggjordes genom uppgifter från Finlands officiella brottsstatistik, och från ett flertal tidigare undersökningar av variabler, som förklarar brottsåterfall.

Variablernas skärningspunkter bestämdes så att en så stor del som möjligt av dessa variablers återfallsbrottslighet förklarande varians skulle komma till användning. Variablerna förenades såsom trikotomiserade till den kombinerade riskvariabeln, så att klasserna fick vikterna 1, 0 eller — 1. Den variabelklass som representerade den största risken för återfallsbrottslighet fick vikten 1, medan — 1 betecknade den klass i vilken risken var minst. Variablerna trikotomiserades, dels för att man ville undvika den informationsförlust dikotomisering orsakar, dels för att man ville säkerställa att icke-lineära beroendeförhållanden mellan variablerna kontrollerades och att återfallsbrottslighet kunde beaktas. I kvalitativa variabler fick variabelklassen med större återfallsrisk vikten 1, och den lägre klassen vikten — 1. På grund av att social status och utbildningsnivå står i nära relation till varandra i det finska samhället, gavs utbildningsnivån mindre vikt än andra variabler: en lägre utbildningsnivå fick vikten 1 och en högre vikten 0. Eftersom rattfylleri är tekniskt beroende av berusningstillståndet då brottet förövades, gavs rattfylleri vikten 0. Metoden för klassificering och vägning av varje bakgrundsvariabel som använts för att bilda riskkategorier framgår av följande tabell. Tabellen visar också *a priori* kriterierna för bestämning av varje variabels skärningspunkter och tyngder.

Vägning av återfallsrisken

1. SOCIAL STATUS

Tillhör den lägsta (IV) socialgruppen av fyraklass stratifieringen i Finlands officiella statistik	1
Andra sociala strata I—III	0
Jordbrukare	—1

A priori kriterier för bestämning av skärningspunkter och vikter

Återfallsbrottslighet bland män över 21 år, vilka såsom förstagångsförbrytare ådömts fängelsestraff under de följande fem åren efter domen, och deras sociala status vid tiden för domen. *Finlands officiella statistik XXIII B: 95*, ss. 38—41. Helsingfors 1963 (Sociala strata I—IV N Total 1940, jordbrukare N 419)

2. ÅLDER

Vid tiden för interneringen, år	
21—30	1
31—40	0
över 40	—1

Åldern för män, som dömts till fängelse år 1952 såsom återfallsförbrytare, och deras återfall i brott under de följande fem åren. *Finlands officiella statistik XXIII B: 93*. Helsingfors 1961, s. 50. (Antalet observationer män över 20 år N 2317).

3. CIVILSTÅND

Frånskild	1
Ogift eller änking ..	0
Gift	—1

Idar Møglestue. *Kriminalitet og sosial bakgrunn*. Oslo 1963, ss. 94—95. (Norska fängelsepopulationen N 4327).

4. UTBILDNINGSNIVÅ

Avbrutit folkskolan ..	1
Avslutat folkskola eller högre läroanstalt	0

Bengt Börjeson. *Om påföljders verkningar*. Uppsala 1966, ss. 110, 239. (Svenskt material N 421). Martti Kaila. *Nuorisori-kollisuuden syyt yksilötutkimuksen valossa*. Porvoo 1946, ss. 219 och 223. (Finskt material N 602). Møglestue op. cit., ss. 146 och 159.

5. ALKOHOLPÅVERK-
NING DÅ BROTTET
FÖRÖVATS

Brott förövat under påverkan av alkohol .	1
Ingen påverkan av alkohol	—1
(Rattfylleri	0)

Börjeson op. cit., ss. 110 och 244. Återfall i brott 1958—1963. Hälkort data från Statistiska centralbyrån i Finland. Helsingfors. (N 1743).

6. TYP AV BROTT, SOM
ORSAKAT STRAFFET

Egendomsbrott	1
Rattfylleri	—1
Andra brott	0

Brottstyp och återfallsbrottslighet under de följande fem åren bland män, som ådömts frihetsstraff i Finland år 1952. *Finlands officiella statistik XXIII B: 93*. Helsingfors 1961, s. 51 (N 3044).

7. TIDIGARE AN-
TECKNING I
BROTTSREGISTER

Tidigare dömd två gånger eller mer	1
Tidigare dömd en gång	0
Ej tidigare dömd	—1

Nigel Walker. *Crime and Punishment in Britain*. Edinburgh 1965, s. 249.
Daniel Glaser. *The Effectiveness of a Prison and Parole System*. New York 1964, s. 50 (N 1015 och 1022).
Møglestue op. cit., s. 40.
Börjeson op. cit., ss. 110 och 243.

Med dessa metoder erhöles följande nio riskkategorier:

Riskkategori	Antall fall	Misslyckade under 10 år efter frigivningen %
1	24	4
2	57	11
3	96	18
4	88	20
5	100	26
6	102	29
7	64	50
8	53	62
9	22	68
Total	606	29

Den erhållna prediktionstabellen förefaller relativt väl förklara återfallsbrottsligheten. Återfallsfrekvensen stiger systematiskt från lägre till högre kategorier. Riskkategorierna representerar ursprungliga summor av riskpoäng, med undantag för två ursprungliga riskkategorier, vardera ytterlighetsfall i klassificeringen, vilka kombinerades med närmaste riskkategori (1 och 9), på grund av det ringa antalet fall.

Nästa steg bestod i att granska varje riskkategori för att undersöka om det fanns återfallsdifferenser mellan de dömda som hade avtjänat sitt straff i fängelse jämförda med dem som hade vistats i öppna anstalter, arbetskolonier. Dessa differensers statistiska signifikans testades. För testet uppställdes frågeställningen:

1. Finns det konstanta återfallsdifferenser mellan fängelse- och arbetskolonigrupperna i alla riskkategorier?
2. Ändrar differenserna systematiskt storlek från lägre riskkategorier till högre?

Återfallsrisken varierar starkt från lägre riskkategorier till högre. Av tekniska skäl är därför differencerna av återfallsriskerna i de lägsta och högsta riskkategorierna mindre än differenserna i riskkategorierna i mitten av riskskalan. Av denna orsak gjordes procentdifferenserna jämförbara genom användning av en arc sin \sqrt{p} transformation⁵⁾. Ett test utfördes för att bestäm-

⁵⁾ T. ex. A. Hald, *Statistical Theory with Engineering Applications*. London 1952. s. 685.

ma om det beräknade vägde medeltalet beträffande riskkategorierna avvek från 0. (För optimal vägning $I/W = I/N_f + I/N_{ak}$).

För att pröva om återfallsdifferensernas storlek varierar systematiskt från lägre till högre riskkategorier, beräknades den vägde lineära regressionen av differenserna mellan riskkategorierna. Ett test utfördes för att fastställa om den beräknade regressionskoefficienten signifikant avvek från 0. Det vägda medeltalet av procentdifferenserna med deras medelfel och de beräknade regressionskoefficienterna med sina medelfel framgår av följande tabeller. Arbetskolonigrupper från åren 1948 och 1950—51 har kombinerats, eftersom inga statistiskt signifikanta lineära förändringar med korrelation till tiden kunde påvisas.

Tabell III. Återfallsbrottslighet under 10-årsperioden efter frigivningen i fängelse och arbetskolonigrupperna inom olika riskkategorier.

Riskkategori	Fängelse	Arbetskoloni	Differenser i transformerade återfallsfrekvenser
	(14)	(10)	
1	0 %	10 %	—,644
	(27)	(30)	
2	11 %	10 %	.036
	(44)	(52)	
3	18 %	17 %	.024
	(40)	(48)	
4	20 %	21 %	—,020
	(47)	(53)	
5	15 %	36 %	—,490
	(53)	(49)	
6	30 %	29 %	.035
	(34)	(30)	
7	44 %	57 %	—,253
	(31)	(22)	
8	61 %	64 %	—,048
	(8)	(14)	
9	75 %	64 %	.234

Det vägda medeltalet av återfallsfrekvensernas differenser är $\bar{d} = -.12 \pm .08$.

Den vägda regressionen av differenserna över alla riskkategorier är $b = .01 \pm .04$.

Man kunde inte påvisa några konstanta återfallsdifferenser mellan fängelse och arbetskolonigrupperna. Det framgår också, att differenserna inte systematisk ändrar storlek från lägre riskkategorier till högre. Likaså erhöles negativa resultat då den tid som förflutit mellan frigivningen och det första registrerade brottet jämfördes mellan fängelse- och arbetskolonigrupperna i olika riskkategorier.

Tabell IV. Tidslängd från frigivningen till det första registrerade nya brottet i fängelse- och arbetsskolan i grupperna inom olika riskkategorier.

Risk- kategori	Antal återfalls- förbrytare		Medeltal av tiden från frigivningen till det första registrerade nya brottet		Differenser i tiden från fri- givningen till det första re- gistrerade nya brottet (F-AK)
	Fän- gelse	Arbets- koloni	Fän- gelse	Arbets- koloni	
1—2	3	4	6.33	3.67	+ 2.66
3	8	9	3.25	3.11	+ 0.14
4	8	10	3.75	2.50	+ 1.25
5	7	19	2.86	4.21	— 1.35
6	16	14	2.06	2.00	+ 0.06
7	15	17	1.87	2.41	— 0.54
8	19	14	2.53	1.36	+ 1.17
9	6	9	2.83	2.22	+ 0.61

Det vägda medeltalet av differenserna $\bar{d} = .27 \pm .46$ år.

Den vägda regressionen av differenserna över alla riskkategorier är $b = -.01 \pm .24$.

Variansen inom grupperna $s^2 = 8.94$ (df = 161).

Följande slutledningar kan göras av föreliggande empiriske data: *Det strängare fängelsestraffet har inte visat sig vara ett mera effektivt medel att förhindra återfall i brott än det lindrigare straffet i arbetskoloni.* De optimistiska förväntningar liberala reformatorer av fängelsesystemet hyst fick emellertid heller inget stöd. Straff som avtjänats i arbetskoloni följdes inte av en lägre återfallsfrekvens än straff avtjänat i fängelse.

Undersökningen av fängelse och arbetskoloni hade en begränsning i jämförelse med ett verkligt planerat experiment: effekten av experimentvariabeln, straffet avtjänat antingen i fängelse eller

i arbetskoloni, var inte ren för jämförelsegrupperna. En del arbetskolonier var ännu i bruk under den tid då de flesta arbetskolonier var stängda, och fångar med kvalifikationer för arbetskoloni sändes till dessa i den ordning de börjat avtjäna sitt straff, om en plats på en arbetskoloni blev ledig förrän fången frigavs. En preliminär undersökning visade att, trots att denna „först inne — först till arbetskoloni“-principen i allmänhet följdes, vissa undantag kunde påträffas.

Några interner i arbetskolonier hade tidigare erfarenheter av fängelsevistelse, därför att de häktats, därför att de såsom återfallsförbrytare tidigare varit i fängelse, eller därför att de av administrativa orsaker börjat avtjäna sitt straff i fängelse. En del interner i fängelsegruppen flyttades till arbetskoloni vid slutet av sitt straff, om platser i arbetskoloni blev lediga. För att säkerställa, att inget urval mellan fängelse- och arbetskolonigrupperna var möjligt, har jämförelserna hittills gjorts på basen av dessa något „orena“ fängelse och arbetskolonigrupper. Då grupperna rensades framgick emellertid inga differenser beträffande återfallsbrottsligheten i fängelse och arbetskolonigrupperna.

Tabell V. Återfall i brott under tio-årsperioden efter frigivningen i rena fängelse- och arbetskolonigrupper inom olika riskkategorier.

Risk-kategori	Fängelse	Arbetskoloni	Differenser ifråga om transformerade återfallsfrekvenser F - Ak
	(20)	(23)	
1—2	5 %	4 %	.033
	(17)	(34)	
3	12 %	15 %	— .086
	(15)	(20)	
4	20 %	10 %	.284
	(24)	(23)	
5	4 %	35 %	— .849
	(13)	(22)	
6	15 %	14 %	.051
	(16)	(11)	
7—9	38 %	64 %	— .528

Det vägda medeltalet av differenserna i återfallsfrekvens är
 $\bar{d} = -.20 \pm .13.$

Den vägda regressionen av differenserna över alla kategorier är
 $b = .01 \pm .08.$

Det viktigaste resultatet av denna undersökning skilde sig från det resultat Mannheim och Wilkins erhöi. Enligt dessa forskare, var återfallsfrekvensen något lägre efter frigivning från öppen anstalt än efter frigivning från slutna anstalt⁶). Upptäckten att differenserna i återfallsfrekvenserna inte systematiskt förändras storlek från lägre riskkategorier till högre är av teoretiskt intresse. Undersökningen understöder på intet sätt principen att strängare straff bör ådömas brottslingar med större risk för återfallsbrottslighet än brottslingar med lägre risker. En av den juridiska filosofins centrala principer är att återfallsförbrytare bör straffas strängare än förstagångsförbrytare. Det faktum att en person är återfallsförbrytare är det säkraste tecknet på att han i framtiden på nytt kommer att begå brott. I denna undersökning, *ledde det strängare fängelsestraffet inte till lägre återfallsfrekvens efter frigivningen bland återfallsförbrytare och dömda med stora risker för återfall i allmänhet, än mildare straff avtjänat i arbetskoloni*. Mannheim och Wilkins erhöi motsvarande resultat. Återfallsriskens storlek var inte relevant för frekvensen av återfall efter frigivningen bland dömda, som hade avtjänat sitt straff antingen i slutna eller i öppna ungdomsanstalter.

Man antog att prisoniseringen, vilken ger upphov till avvikande normer, skulle vara starkare i fängelse än i arbetskoloni. Inläring av avvikande normer förekom emellertid inte i så mycket högre grad i fängelserna än i arbetskolonierna, att denna faktor kunde tänkas ha kännbar verkan på återfallsbrottsligheten. Uppläggningsen av denna undersökning var inte speciellt gynnsam för jämförelser beträffande prisonisering och dess effekter. Prisonisering antogs påverka återfallsbrottsligheten genom en hypotetisk process: de fångar som känner ett hårdare tryck från anstaltens sida är mera benägna att identifiera sig med fångsamhället och tvingas mer effektivt att anpassa sig efter dess normer. Detta skulle leda till en inläring av normerna för internernas subkultur, som är mera effektiv än i anstalter, där spänningen mellan interner och personal är mindre stark och där fångsamhällets krav på konformitet också är mindre stränga. I denna undersökning vistades de fångar ur fängelsegrupperna, som hade förutsättning att avtjäna straff i arbetskoloni, huvudsakligen i två fängelser och i stor utsträckning inom samma fängelseenheter. Fångsamhällets struktur i dessa fängelser avvek inte nämnvärt från populationen i en vanlig arbetskoloni. Under den tid då fångar med förutsättning att avtjäna straff i arbetskoloni vistades i de undersökta fängelserna innehöll dessa fängelser nämligen nästan enbart fångar av ovannämnda slag. Resultaten av denna undersökning har alltså relevans för en si-

6) Herman Mannheim & Leslie Wilkins, op. cit., ss. 112—113.

tuation i vilken dömda med lika benägenhet för prisonisering och lika risker för återfall i brott varit föremål för olika typer av vårdssystem och olika typer av fysisk omgivning i straffanstalter. Resultaten av denna undersökning kan inte generaliseras till att gälla den situation då fångar med kvalifikationer för arbetskoloni så som enskilda fall vistades i fängelser, som fick sin prägel av strakt prisoniserade interner med långa straff. Det är möjligt att anstaltens vårdssystem och förhållanden utövar ett relativt litet inflytande på internernas subkultur i jämförelse med betydelsen av internernas tidigare socialisering och erfarenheter av avvikande subkulturer.

Sammandrag och kriminalpolitiska slutledningar

Förhållandena i fängelser och i arbetskolonier skiljer sig från varandra i fråga om många karakteristiska och behandlingsformer, vilka är betydelsefulla enligt den påföljdsideologi som råder i många samhällen. Enligt det material som framlagts, påverkade emellertid dessa differenser inte återfallsbrottsligheten. Detta resultat möjliggör ytterligare generaliseringar. Det förefaller ytterst otroligt att differenser beträffande frihetsstraff vilka vore mindre radikala än differenserna mellan fängelser och arbetskolonier kunde påverka återfallsbrottsligheten, den officiella målsättningen för både straff och rehabiliteringsprogram i straffanstalter. Denna slutledning understöds av det faktum att inga statistiskt signifikanta återfallsdifferenser kunde påvisas existera mellan de olika arbetskolonier och fängelser som varit föremål för denna undersökning. Båda anstaltstyperna uppvisade variationer i sådana variabler som gällde storlek, proportion mellan interner och personal, typ av arbete, anstaltens läge, och användning av disciplinära straff från personalens sida. Förutom återfallsbrottslighet, är straffets avskräckande effekt ett huvudkriterium. Inte heller i detta avseende förefaller de resultat som erhålls genom arbetskolonier skilja sig från resultaten av vistelse i slutna fängelser. Då utvecklingen av registrerade rattonykterhetsfall studerades efter att man övergått till att straffa rattonykterhet med fängelse i stället för, som tidigare, med internering i arbetskoloni kunde praktiskt taget inga förändringar beträffande detta brott påvisas. Av detta experimentmaterial kan vi dra slutsatsen att de allmänpreventiva differenserna mellan effekterna av fängelse- resp. arbetskolonistraff är minimala eller obefintliga.⁷

Kostnaderna undersöktes också, såsom ett tredje kriterium för användandet av antingen arbetskolonier eller fängelser. I detta

⁷) Paavo Uusitalo, Vankila ja työsiirtola rangaistuksena. Helsingfors 1968, ss. 140—150.

avseende påvisades avgörande differenser till de öppna anstalternas fördel. De dagliga genomsnittskostnaderna för staten per intern var år 1968 nästan tjugoförhållning högre i fängelserna än i arbetskolonierna. Dessutom kan internen i en arbetskoloni rätt väl försörja sin familj, och på detta sätt minskas behovet av socialunderstöd för fångarnas familjer. Ur nationalekonomisk synpunkt har man kunnat organisera arbetskraften på ett mera lönsamt sätt i arbetskolonierna än i fängelserna. Ur preventiv synpunkt förefaller fängelserna inte vara mera effektiva än arbetskolonierna. Samtidigt medför fängelserna större ekonomiska och sociala kostnader än arbetskolonierna. Till dessa kostnader måste läggas de onödiga lidanden som tillfogas fångarna och deras familjer. Det förefaller möjligt att göra kännbara inbesparingar i kostnaderna för fängelsesväsendet genom att ytterligare minska antalet slutna fängelser och ersätta dem med anstalter av arbetskolonityp.

APPENDIX

Tabeller för procentuell fördelning av kontrollvariablerna för återfall. Fängelse och arbetskolonigrupper.

Tabell 1. Enligt social statusgrupp på basen av yrke.

stratum av socialstatus på basen av yrke och typexempel i materialet	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
1. ———	—	—	—	—
2. ———	—	—	—	—
3. fil. mag., överste, fabrikant	1	1	1	1
4. byggmästare, affärsman	3	4	6	5
5. bilist, montör	14	11	16	14
6. buss- och bil- förare	29	34	35	33
7. småbrukare	17	19	14	17
8. diversearbetare	34	28	26	27
9. bilhjälpkarl	2	3	2	3
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 2. Enligt ålder.

ålder	fängelse	arbetskoloni I	arbetskoloni II	arbetskoloni I och II tillsammans
	(298)	(152)	(156)	(308)
21—25	20	23	14	19
26—30	27	20	21	20
31—35	17	19	17	18
36—40	14	14	17	16
41—45	9	13	15	14
46—50	7	5	10	7
51—55	5	3	3	3
56—60	1	1	1	1
61—65	—	2	2	2
66—70	—	—	—	—
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 3. Enligt civilstånd.

civilstånd	fängelse	arbetskoloni I	arbetskoloni II	arbetskoloni I och II tillsammans
	(298)	(152)	(156)	(308)
ogift	41	38	29	33
gift	53	54	60	57
änka/änkling	2	4	2	4
frånskild	4	4	9	6
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 4. Enligt antal försörjda.

antal försörjda	fängelse	arbetskoloni I	arbetskoloni II	arbetskoloni I och II tillsammans
	(298)	(152)	(156)	(308)
ingen atet försörja	60	61	56	59
1	11	12	7	9
2	12	9	13	11
3	6	9	12	11
4	4	5	5	5
5	4	3	4	3
6 eller flere	3	1	3	2
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 5. Enligt utbildningsgrad.

utbildnings- grad	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
inte folkskola	13	12	13	12
folkskola	72	76	69	73
yrkesskola	9	5	6	6
mellanskola	2	4	4	4
mera än mellanskola	2	3	8	5
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 6. Enligt hemort.

hemort	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
Helsingfors	12	12	12	12
annan stad eller köping	30	37	31	34
landskommun	58	51	57	54
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 7. Enligt mantalsskrivningsort.

mantals- skrivningsort	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
Helsingfors	12	14	12	13
annan stad eller köping	28	29	34	31
landskommun	60	57	54	56
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 8. Enligt graden av territoriell mobilitet på hemorten.

territoriell mobilitet	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
låg	37	28	35	31
medelhög	49	52	48	50
hög	14	20	17	19
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 9. Enligt brottstyp.

brottstyp	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
manchettbrott	12	8	17	13
stöld	24	30	21	25
alkoholbrott	13	13	10	12
våldsbrott	18	12	13	12
andra typer	14	19	11	15
rattfylleri	19	18	28	23
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 10. Enligt domens längd.

domens längd	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
under 2,5 månader	8	12	9	10
2,5— 3,4	15	10	17	13
3,5— 4,4	15	20	17	19
4,5— 5,4	11	17	8	13
5,5— 6,4	18	15	15	15
6,5— 8,4	13	15	16	15
8,5—10,5	8	7	8	8
10,5—12	10	4	10	7
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 11. Enligt antal straff före det aktuella straffet.

antall straff	fängelse	arbetskoloni I	arbetskoloni II	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
	(298)	(152)	(156)	
0	52	48	38	43
1	29	28	32	30
2	7	10	12	11
3	5	5	12	8
4	2	3	1	2
5	2	3	1	1
6	1	1	1	1
7	1	2	3	3
8 eller flere	1	—	—	—
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 12. Enligt antal gånger i straffinrättningar före den aktuella gången.

antal gånger	fängelse	arbetskoloni I	arbetskoloni II	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
	(298)	(152)	(156)	
aldrig tidigare	85	80	80	80
en gång tidigare	7	7	5	6
två eller flere	8	13	15	14
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13. Enligt det aktuella brottsliga beteendets varaktighet.

beteendets varaktighet	fängelse	arbetskoloni I	arbetskoloni II	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
	(298)	(152)	(156)	
en dag	69	70	65	68
mera än en dag	31	30	35	32
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 14. Enligt den av domstolen använda tillägsbestämning, som utvisar det brottsliga beteendets varaktighet.

tillägs- bestämning	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
inget behov av tillägsbestäm- ning	76	81	74	78
dömd som vane- eller yrkesmässig förbrytare	24	19	26	22
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 15. Enligt påverkan av alkohol vid tidpunkten för brottet.

alkohol- påverkan	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
icke påverkad	41	49	36	43
påverkad	59	51	64	57
total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 16. Enligt förekomsten av besvär över underrättens domslut och/eller dom.

domslutet och/ eller domen	fängelse (298)	arbetskoloni I (152)	arbetskoloni II (156)	arbetskoloni I och II tillsammans (308)
tillfredsställda	60	70	43	56
överklagades till hovrätt	14	16	23	10
överklagades till Högsta domstolen	26	14	34	24
total	100 %	100 %	100 %	100 %

LITTERATUR

- Börjeson, Bengt*: Om påföljders verkningar. Uppsala 1966.
- Cline, Hugh F.*: The Determinants of Normative Patterns in Correctional Institutions. Christie (ed.) Scandinavian Studies in Criminology. Vol. II. Oslo 1968.
- Clemmer, Donald*: The Prison Community. New York 1958.
- Conrad, John P.*: Crime and its Correction. Berkeley & Los Angeles 1967.
- Eskola, Antti*: Sosiologian tutkimusmenetelmät II. Porvoo, Finland 1967.
- Finland's Official Statistics XXIII B: 93—95*. Helsinki 1961—1963. Valtion julkaisutoimisto, Helsinki 1968.
- Glaser, Daniel*: The Effectiveness of a Prison and Parole System. New York 1964.
- Gulliksen, Harold*: Theory of Mental Tests. New York 1965.
- Hald, A.*: Statistical Theory with Engineering Applications. London 1952.
- Kaila, Martti*: Nuorisorikollisuuden syyt yksilötutkimuksen valossa. Porvoo, Finland 1946.
- Mannheim, Herman & Leslie T. Wilkins*: Prediction Methods in Relation to Borstal Training. London 1955.
- Möggestue, Idar*: Kriminalitet og sosial bakgrunn. Oslo 1962.
- Soine, Valentin*: Finland's Open Institutions. Federal Probation. Vol. XXVIII. December 1964, Number 4.
- Sutherland, Edwin*: White Collar Crime. New York 1949.
- Trost, Jan*: Prognosundersökningar. Israel (ed.) Sociala avvikelser och social kontroll. Uppsala, Sverige 1964.
- Uusitalo, Paavo*: Vankila ja työsiirtola rangaistuksena. Helsinki 1968.
- Walker, Nigel*: Crime and Punishment in Britain. Edinburgh 1965.